

ANTENNEN

SERHIJ
ZJADAN

Översättning av

Nils Håkanson (DEL 1, 3, 5, 7)
och Dmitri Plax (DEL 2, 4, 6, 8)

fri tanke

Krigstidens andning

SPRÅKET HAR EN FÖRMÅGA att skifta i intensitet, att förändra ordens tyngd och laddning. Språket förändras tillsammans med luften, det reagerar på luftströmmar i ovan, det komprimeras, eller tvärtom – det fylls av tomhet och späs ut, allt efter de förändringar som sker i rymderna omkring oss, allt efter de skiften som äger rum i vår omgivning. Språket liknar ett djur – i förstörne tycker du kanske att det verkar överdrivet känsligt, men efter ett tag förstår du att det har reagerat helt korrekt, att det har läst av allting fint och exakt, att alla tonfallsförskjutningar och humörsskiften, alla nya intonationsmönster och nya register utgör direkta återspeglningar av faktiska förändringar i tid och rum. Överlag är nog språket det enda du kan lita på i detta liv. Det kan vara kärvt, men det är rättvist. På dess förändringar – på förändringarna i uttal, i rytm, i akustik – kan vi läsa av tiden, vi kan läsa av historien. På det hela taget är språket en antenn som fångar upp, sänder vidare, förmedlar – det smärtsamma, det djupa, det precisa. Språket växer när ordförrådet förnyas, och visst kan det då också föråldras, men det är ändå den enda kanal vi har för att göra oss hörda och förstådda. Vårt språk förklarar oss. Det tvingar oss att se oss själva. Det tvingar oss att vara oss själva.

För åtta och ett halvt år sen, våren 2014, kom kriget till vårt land. Det var inte vi som startade kriget, men vi var tvungna att försvara oss, att försvara våra städer mot ockupanter, försvara våra barn, vår framtid. Kriget kom att påverka allt – våra föreställningar om världen, om oss själva, om vårt land. Det påverkade också språket. Jag minns de första krigsmånadernas bedövade tillstånd – den påtagliga andnöden, svårigheten att hitta de ord som behövdes för att beskriva vreden, för att beteckna ett hopp. Nyss fanns ord som gick att använda för att tala om yttrandefrihet, om informationsfrihet, om friheten som sådan. Nu var de orden plötsligt inexakta, inte uttrycksfulla nog, de hade förlorat sin relevans. Språket självt ställde krav på förnyelse, på arbete, på en stor revision. Jag minns att det bar emot, att det kändes helt främmande att skriva de första krigsdikterna. Som jag minns det var det många poeter i vårt land som upplevde ungefär samma sak: vi försökte fixera en ny verklighet – en verklighet som genomgått maximala förändringar, som avlägsnats maximalt från allt som vi vant oss vid under de föregående åren, under förkrigstiden. Vi försökte skriva om kriget. Men ofta gjorde vi det med förkrigstidens språk, vilket gjorde att texterna framstod just som förkrigstexter, det vill säga – de var inte trovärdiga. Vi behövde rikta om språk-antennen. Vi behövde hitta nya ord, nya betoningar. Språket försökte pejla in den nya verkligheten, krigets verklighet, en verklighet där allting var ur led. För trots allt – en poesi som har kopplat loss sig själv från verkligheten har dåliga chanser att förklara någonting alls.

Hur ska man då skriva poesi om detta? Hur ska man skriva poesi om en död som kommer så nära, som är så massiv, så närvarande överallt? Vilka poetiska grepp är ändamålsenliga? Hur ändamålsenligt är det ens att försöka tala om det allra svåraste

med just ett poetiskt språk? Och rent allmänt – vad kan i det läget uppfattas som poesi? Svaren på dessa frågor har nog ofta varit situationsbundna och spontana. När världen bryter samman och alla dess vanliga mekanismer kollapsar är det svårt att använda etablerade former för att spjälka samman allt igen. Idag söker alla här i Ukraina efter ord som kan förklara det viktigaste, förklara det uppenbara. Ibland lyckas vi. Ibland sviker oss språket. Men hur det än går har ingen rätt att beröva oss vår röst, vår klang. Ukraina förklarar sig för världen. Man får hoppas att världen visar sig intresserad och är öppen för att lyssna på oss.

Serhij Zjadan, 31 AUGUSTI 2022

+++

Vad är det som blöder?

Det är en antenn.

Bra läge för en dödsmask.

På torget har man snickrat ihop en scen igen.

Apostlar skålar, sörjer förlusten i en hemmamatch.

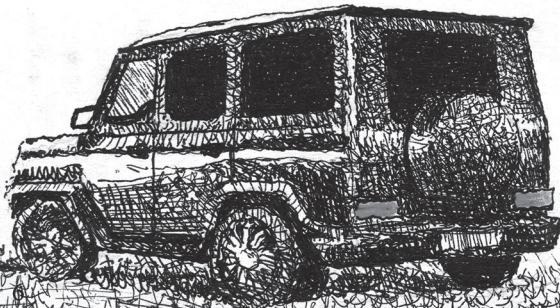
Antennen vrider sig mot ljuset, som en solros,
fångar känsligt upp signaler ur morgonhimlens fäste –
signaler åt dem den hamnat hos,
när de fångade in den – och korsfäste.

Aprilblåsten, outhärdlig, tömmer världen.

Satan eldar i den mörka härden.

Ödslighet i en plundrad kyrka.

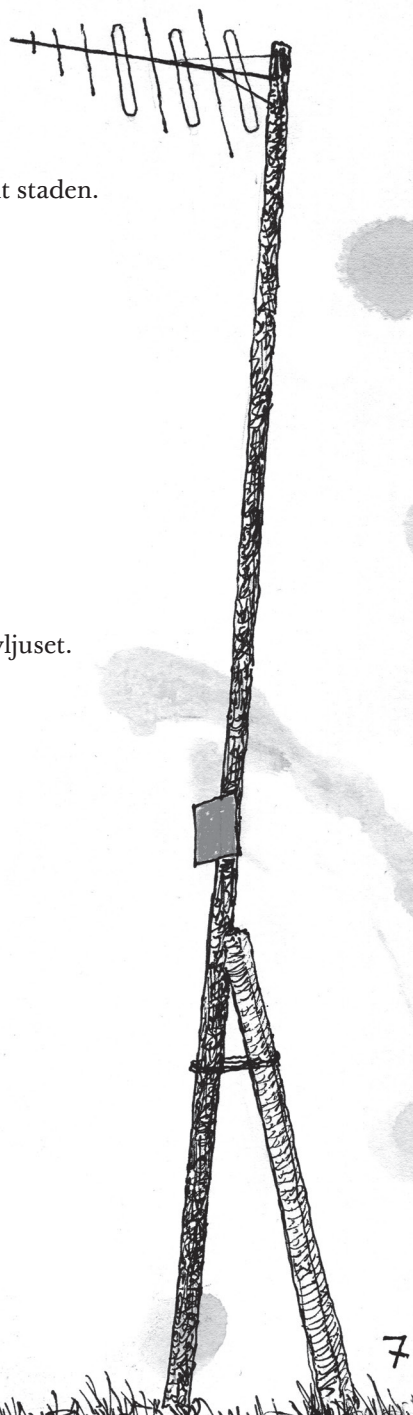
Var hämtar antennen sin styrka,
sin oförklarliga känslighet?

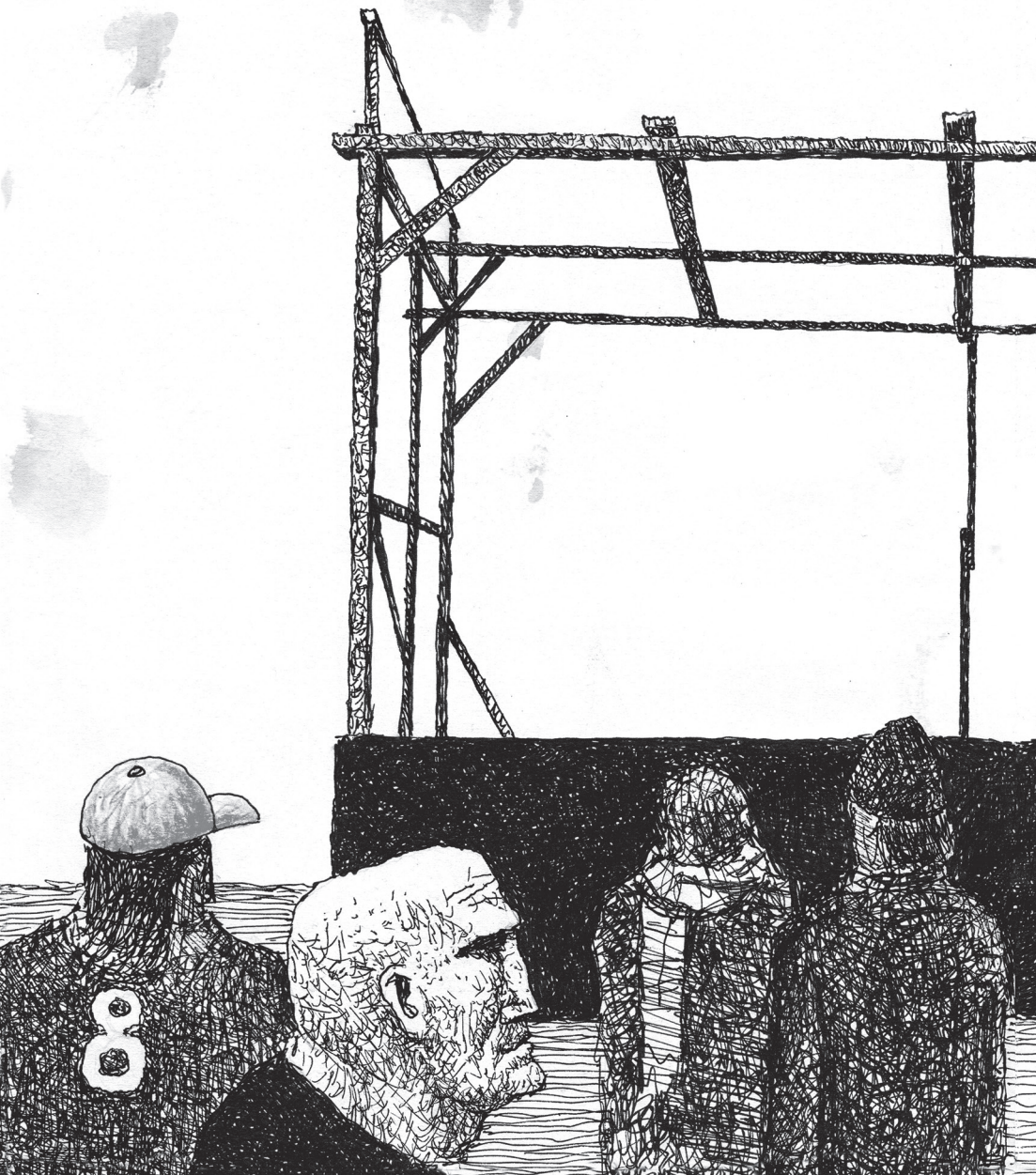

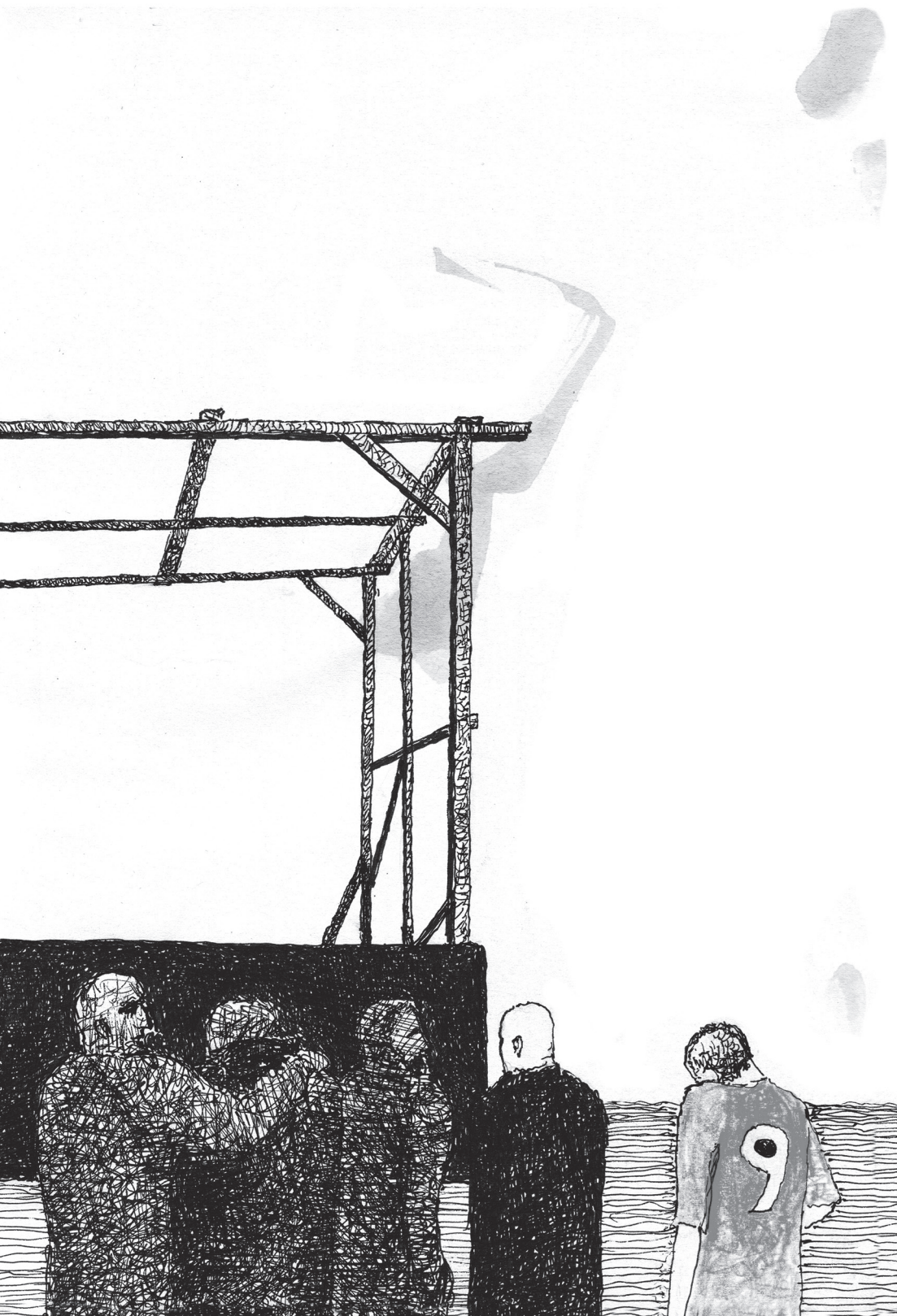
Likt urtidsmonster tornar molnen upp sig runt staden.
Som vid en mänskoslakt ångar luften av död.
Men antennen uppfångar för tredje dagen
kärlekens signaler i en eter mättad av nöd.

Sedan öppnas världens purpurridå
i en vårfloed av döda stjärnor,
ett arameiskt morse som ingen kan förstå,
utom kanske svalor, starar, tärnor.

Och elden härjar i staden, som i ett fågelbo,
och väktaren står bländad av det dyrbara gravljuset.
Först till morgonen kommer Satan till ro
i sin bil, där han sover av sig ruset,
till det ständiga radiobruset.

+ + +

Dansa, timmerman, tills solen står högt över taken.
Allt finns redan beskrivet av Homeros. Så dansa, utan rast.
Hela natten, likt en förälskad tonåring, har staden varit vaken.
Nu syns en vandrare vid bron. I en säck av svart plast
bär bonden en röd hane till slakten.

Timmerman, minns du orden i den sången,
som en morgon strömmade ut genom ett fönster?
Minns du hur du sprang från skolan den gången,
ner till stranden, minns du sandens mönster?
Bara den, snickare, bara den i hela världen älskar dig.
Ett modershjärta är dess gator om kvällen,
en doft av varmt bröd från spiselhällen.

